

PRAKTIJKDIERENARTS

To vaccinate or not to vaccinate...

Vaccineren van biggen: waarom doen we het eigenlijk? Het aanbod van vaccins breidt in rap tempo uit, evenals de toedieningsmogelijkheden. Evalueert u regelmatig uw vaccinatiebeleid?

Tekst: Max Nuyens - adVee Dierenartsen • Beeld: Twan Wiermans

Ik wil het graag hebben over het vaccineren van biggen, waarom wel of waarom niet, keuze voor entingen en tijdstippen van vaccineren. Op basis waarvan worden keuzes gemaakt en wat voor gevolgen (buiten economische) heeft dit voor uw bedrijfsvoering.

Bigvaccinaties

Op de meeste fokkerijen krijgen de biggen voordat ze 25 kilogram zijn vaak één of meerdere vaccinaties voor hun kiezen. Maar wat is nou de aanleiding om biggen te gaan vaccineren en hoe wordt dit bepaald? Op basis van welke gegevens worden bepaalde keuzes gemaakt? Laten we bij het begin beginnen en kijken naar wat er zoal bij biggen gevaccineerd kan worden; dit los van eventuele vaccinaties die ingezet worden bij de zeugen om via de biest de gezondheid van de biggen de eerste weken van hun leven te verbeteren. Veel gebruikte vaccins voor biggen zijn vaccins die worden ingezet tegen de volgende ziektes: mycoplasma, circo, PRRS, APP, PIA. Voor al deze aandoeningen bestaan één of meerdere vaccins die al dan niet in combinatie

ingezet kunnen worden. Dit laatste kan door losse vaccins met elkaar te mengen of met combi-vaccins die door de fabrikant al bij elkaar gedaan zijn. Reden hiervan is meestal een commerciële; het gemak van een enkelvoudige vaccinatie weegt commercieel zwaar omdat arbeid in de huidige varkenshouderij een forse kostenpost is en dus een besparing aan arbeid economisch voordeel oplevert.

Mycoplasma

Voor mycoplasma zijn er meerdere keuzes aan vaccins. Er is de keuze tussen een vaccin wat eenmalig ingezet kan worden (een zogenaamd 'one shot-vaccin') of vaccins die geboosterd dienen te worden. Dit wil zeggen dat je deze vaccins tweemaal moet toedienen, meestal met een tussen periode van drie tot vier weken.

Een reden voor een tweevoudige vaccinatie kan zijn dat het wenselijk is om biggen vroeg te beschermen tegen een mogelijke vroege infectie of omdat de fabrikant kiest voor een tweevoudige vaccinatie omdat één van de

twee of beide vaccinaties gecombineerd kunnen worden met een andere enting. One shot-vaccinaties hebben het voordeel dat er maar één keer gevaccineerd hoeft te worden en levert dus ook arbeidsbesparing op.

Het moment van vaccinatie tegen mycoplasma is afhankelijk van het moment waarop biggen eventueel tegen een mycoplasma-besmetting aan lopen. Als dit al op jonge leeftijd gebeurt dan zullen we er dus voor moeten zorgen dat de biggen al snel effectieve bescherming hebben opgebouwd tegen de kiem. Als een mogelijke infectie pas later optreedt, dan kunnen we met een latere vaccinatie ook bereiken dat biggen op moment van infectie bescherming hebben.

Het moment van infectie van de verschillende ziektekiemen zoals hierboven benoemd zal van big naar big en tussen bedrijven (sterk) verschillen. Het begint er al mee dat de gezondheid tussen bedrijven veel variatie laat zien, sommige kiemen komen niet op alle bedrijven voor en dus zal het ook tussen de bedrijven verschillen wat er ingezet kan/gaat worden.

Om de gezondheid in beeld te krijgen en om te kijken of en zo ja, wanneer bepaalde ziektekiemen problemen geven, bestaan er meerdere manieren voor diagnostiek. Middels speekselonderzoek, bloedonderzoek, tracheobroncheaal spoelingen en/of secties is per bedrijf wel ongeveer het moment van een eventuele infectie vast te stellen voor de verschillende ziektekiemen. Van daaruit zal dan ook bepaald kunnen worden wanneer een vaccinatie ingezet kan worden. Verder moeten we met vaccinatie van biggen ook rekening houden met de maternale immuniteit (afweer die de biggen via de biest vanuit de zeug hebben mee gekregen). Deze kan namelijk een negatief effect hebben op de effectiviteit van een vaccinatie.

Circo

Voor wat betreft circo is er geen keuze tussen vaccins op basis van één of twee keer vaccineren. Wel zitten er tussen fabrikanten verschillen in het moment waarop circo-vaccins ingezet kunnen worden. Tevens zijn er verschillende combinaties mogelijk van andere vaccins welke gecombineerd kunnen worden met circo. Op basis van deze vaccinatiemomenten en eventuele combinaties kan er een keuze gemaakt worden voor een passende vaccinatie voor alle bedrijven. Recent is hier nog een keuze bij gekomen; namelijk tegen welke circo-variant wil je de biggen beschermen? Ook hiervoor is het zinvol om, voordat je met vaccineren begint of wanneer het effect van vaccinatie tegen valt,

te onderzoeken welk type circo-virus er op het bedrijf aanwezig is!

PRRS

Voor PRRS wordt er bij de biggen uitsluitend gebruik gemaakt van levende vaccinaties; dit wil zeggen dat we afgezwakt virus gebruiken om het afweer systeem van de biggen te stimuleren zodat er afweer opgebouwd wordt tegen een eventuele (veld)infectie. Op basis van het moment van infectie en/of het optreden van PRRS-kliniek bestaat er wel de keuze tussen het moment van vaccineren. De meeste PRRS-vaccins kunnen worden ingezet vanaf een leeftijd van 2-3 weken, maar er kan ook gekozen worden voor een vaccinatie vanaf de eerste levensdag.

Voor de meeste vaccins geldt dat er na vaccinatie nog een periode van minimaal drie weken staat voordat een vaccinatie ook heeft geleid tot een goede opbouw van weerstand van de biggen. Biggen die dus op twee weken gevaccineerd zijn, hebben pas goede afweer tegen een eventuele infectie op een leeftijd van op zijn vroegst vijf weken, daarentegen zijn biggen die op dag 1 gevaccineerd zijn al rond de 23 dagen leeftijd beschermd. Bij vroege infecties kort na het spenen zal een vaccinatie op twee weken dus te laat zijn om eventuele problemen bij de biggen te voorkomen. Ook hier geldt dus: waar treedt een infectie op en hoe kunnen we hier effectief iets aan proberen te doen, hoe

kunnen we het immuunsysteem van de big goed voorbereiden op een eventuele infectie om op die manier de gevolgen van infectie te verminderen!

APP

APP-vaccinatie bij biggen wordt alleen ingezet bij bedrijven die (veel) last hebben van APP-problemen bij de vleesvarkens. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld circo- of mycoplasmavaccinaties die vaak als minimale eis gevraagd worden door een binnen- of buitenlandse afnemer. Het belangrijkste argument voor APP-enting is dus echt kliniek, waarbij het voor de keuze van vaccin belangrijk kan zijn welk type APP zorgt voor de problemen. Sectie, bacteriologisch onderzoek en typering van de gevonden APP-stam gaan dus vaak vooraf aan de inzet van APP-vaccinatie. Verder hebben we voor APP de keuze tussen een toxoid-vaccin en een vaccin op basis van afgedode APP-bacteriën. Door een toxoid-vaccinatie wordt er afweer opgebouwd tegen de toxinen (gifstoffen) die geproduceerd worden door de APP-bacteriën die in het varken aanwezig kunnen zijn. Dit vaccin werkt in principe tegen alle APP-varianten omdat het dus geen afweer opwekt tegen de APP-kiem, maar tegen de toxinen die de APP kiemen produceren.

Bij vaccins op basis van afgedode APP-bacteriën hangt de keuze af van de APP-kiem/kiemen die gevonden wordt op het desbetreffende bedrijf.

Er komen tal van nieuwe toedieningsmogelijkheden op de markt.

Hierbij zijn er een aantal keuzes en bestaan er vaccins met APP types 1 en 2; 2 en 9; 2, 4 en 5...

Om het nog wat lastiger te maken, kan het ook zo zijn dat er op het bedrijf problemen ontstaan door een APP-variant die niet in een commercieel (gangbaar) vaccin aanwezig is. In deze gevallen kan het ook nog zinvol zijn om met een bedrijfseigen vaccin/autovaccin (gemaakt vanuit de APP-stam die op het desbetreffende bedrijf gevonden wordt) de biggen te vaccineren.

APP-vaccinaties bij biggen worden vaak ingezet op de batterij bij biggen vanaf 6-7 weken leeftijd en het gaat hier altijd om een tweevoudige vaccinatie met drie weken tussentijd.

Het late vaccinatiemoment heeft te maken met de aanwezigheid van maternale afweerstoffen die in de biggen aanwezig zijn (controleren!) en die zoals eerder al aangegeven

nadelig kunnen werken op het effect van een vaccinatie.

PIA

Voor PIA hebben we weer een hele andere keuze mogelijkheid aangezien het voor deze vaccinatie zo is dat we kunnen kiezen tussen een vaccinatie middels injectie (met of zonder naald!) of een vaccinatie middels drinkwater medicatie/orale toediening.

De tweede keuze is uiteraard voor de big de minst belastende, maar andere overwegingen kunnen er toch toe lijden dat er wordt gekozen voor de eerste optie.

Als er geen geschikt drinkwatersysteem in de biggenstal aanwezig is waardoor dosering en opname niet gegarandeerd kan worden, dan valt deze optie sowieso al af en orale toediening valt vanwege arbeidsintensieve aspect vaak ook af.

Maar ook in gevallen waarin we de enting

middels injectie kunnen combineren met een al lopende andere vaccinatie kan het een bewuste keuze zijn om te vaccineren middels injectie. Het moment van vaccinatie hangt ook hier weer samen met het moment van het optreden en de ernst van de problematiek/kliniek. Gedegen onderzoek vooraf zorgt dus ook hier voor een hogere succesfactor.

Dan komen we als laatste nog uit op de manier van toediening. Als vast staat welke vaccinaties wenselijk zijn voor de biggen dan zal er een passend schema gemaakt moeten worden en zal er gekeken moeten worden naar de mogelijkheden van toepassing. Hierbij hebben we de keuze tussen vaccinatie met de naald, waarbij de entstof IM (intra musculair/in de spier) wordt toegediend of een vaccinatie zonder naald (naaldloos) waarbij de entstof afhankelijk van de fabrikant ook IM of ID (intradermaal/in de huid) wordt toegediend.

Voordelen van naaldloos zijn dat dit veel minder belastend is voor de biggen en dat er geen echte wondjes ontstaan door het prikken met de naald. Daarnaast is de entreactie van de biggen na een naaldloze vaccinatie vaak ook minder dan na een naaldvaccinatie, zeker bij de intradermale toediening van het vaccin. Echter, (nog) lang niet alle vaccins zijn geschikt voor naaldloze toediening en moeten in mijn opinie vaccins die daar niet geschikt voor zijn ook niet op die manier toegediend worden (dit nog los van wet en regelgeving!). Tot die tijd zullen we dus nog steeds de overweging moeten maken binnen wat er mogelijk is!

Al met al zijn er dus veel keuzes die gemaakt moeten worden voordat we tot een geschikt schema komen bij de biggen waarbij het allerbelangrijkste blijft: wat zijn de overwegingen om te gaan vaccineren en wat zijn de problemen waartegen we moeten/kunnen vaccineren? En als er eenmaal de keuze is gemaakt om door middel van vaccinatie een probleem aan te pakken dan moet dit op gezette tijden geëvalueerd worden; wat is het effect van een vaccinatie en zien we de verbetering die we verwachten? Hierbij past ook de overweging om te kijken of we met andere (management)maatregelen een ziektekundig probleem kunnen tackelen zonder de inzet van (kostprijsverhogende) vaccinaties! En bespreek ook eventuele termijnen waarop wordt gekeken of het weer zonder kan!

Bespreek het vaccinatieschema van de biggen, maar zeker ook dat van de zeugen en de gelten op regelmatige basis (minimaal 1-2 x per jaar) met je bedrijfsdierenarts en zorg dat je voordat je begint met vaccineren helder hebt wat je met een vaccinatie wilt bereiken! •

Er zit veel variatie in de leeftijd waarop biggen gevaccineerd worden.

RITUELEN

Het festival van het Heilige Varken

In tijden waarin het varken niet bepaald het hoogste aanzien heeft in onze samenleving, is het goed eens stil te staan bij rituelen waar onze krulstaartvriend wel vereerd wordt. Wereldwijd zijn er verschillende festivals en gebruiken waar mensen varkens offeren of vereren en hun dankbaarheid ten opzichte van God of de Goden uitspreken voor wat het varken ons schenkt. Beginnen doen we in ons eigen dorp.

Tekst: Geert en Toon Rombouts

Toontje met het varken

Elk jaar wordt er ter ere van Sint-Antonius een dankmis gehouden in de Sint-Job kerk van Puyvelde, gehucht van Belsele, deelgemeente van Sint-Niklaas (Oost-Vlaanderen). Op 17 januari is het immers de naamdag van Sint-Antonius Abt, patroonheilige van de wevers, slaggers, varkenshoeders, mandenmakers en ... begrafenisondernemers. Hij is ook bekend onder de naam 'Antonius van Egypte' en werd geboren in 291 n.C. Hij stierf op de gezegende leeftijd van 105 jaar in 396 n.C. Antonius groeide op in rijkdom maar toen zijn ouders stierven, gaf hij al zijn bezittingen weg en ging in eenzaamheid leven in de woestijn. Hij was de eerste echt 'populaire' monnik en verwierf vele volgelingen. Na zijn dood werd een orde van kloosterlingen opgericht die zijn naam droeg: 'Orde van de Antonieten'. De Antonieten boden in dorpen rondom hun kloosters medische bijstand. In ruil mochten de monniken hun varkens vrij laten rondlopen in stad of dorp. Op 17 januari werden deze dieren dan geslacht, het vlees gezegend en verdeeld onder de behoeftigen. Dit gebruik bestaat nog steeds in Puyvelde. Wees gerust, de varkens lopen er niet vrij rond maar de vrienden van Sint-Antoon vragen aan de lokale slaggers offerwaren die gezegend worden tijdens een eucharistieviering. Het vlees wordt dan per opbod verkocht aan de kerkdeur. De

pastoor hield vroeger ook een varkenskop vast om deze aan de gelovigen te tonen uit dankbaarheid voor al het goede van het varken. De begankenis (wat een mooi woord) die hierop volgde gaat al lang niet meer door in Puyvelde.

Puyvelde is trouwens niet alleen, we vonden onder andere nog Rollegem en Herdersem terug.

Het Heilige Varken

Iets verder weg maar vooral veel meer omstreken is 'Shen Zu' in Taiwan. Shen Zhu zijn heilige varkens die afgemest worden door en voor de Hakka-cultuur. De Hakka, in het noorden van Taiwan ongeveer 15 procent van de lokale bevolking, dragen offers op in de Changfu-tempel ter ere van Master Qingshui. De controverse zit niet in het aanbieden van het offer maar vooral in de voorbereiding tot deze optocht. Voor het feest wordt een wedstrijd uitgeschreven om het zwaarste varken te kweken en daarna ritueel te slachten. En 'het zwaarste' is wel extreem te interpreteren. Sommige varkens wegen meer dan 800 kilo na een leven van drie jaar, continu vetgemest met allerlei resten van etenswaren. Overleeft het varken die jaren dan mag het naar de tempel wandelen waar het geslacht wordt. Hoe zwaarder je varken, hoe meer geluk je afdwingt bij de goden. De winnaar krijgt een 'gouden varken' maar vooral veel geluk van de Goden. Na het slachten wordt het varken gevild.

Het vel wordt schoongemaakt en over een metalen frame getrokken. Het haar wordt in vormen geschoren. Er worden decoratieve elementen zoals kettingen en kleurige doeken aangebracht. Om het helemaal af te maken wordt er een ananas in de mond van het varken gestoken. Alle geofferde varkens worden dan in een stoet getoond tijdens een grote optocht.

Dierenrechtenactivisten komen echter steeds meer in opstand tegen dit gebruik. Blijft dus de vraag of de Hakka dit nog lang mogen of kunnen doen.

National Pig Day

En dan is er natuurlijk altijd nog Amerika; altijd goed voor iets extra's. Twee Amerikaanse dames vonden het nodig een nationale varkensdag uit te roepen omwille van de miskening van het varken in de samenleving. Op 1 maart 2022 was de jongste editie. De dag werd in het leven geroepen door Ellen Stanley en Mary Lynne Rave als eerbetoon aan het slimste van alle gedomesticeerde dieren. Ieder jaar wordt een bijzondere prestatie in de bloemen gezet. Dit jaar was het de viering van het langst levende varken ooit. Ernestine werd 22 jaar en 359 dagen oud. Hoe zwaar Ernestine woog en of haar vlees gezegend en verkocht wordt is nergens terug te vinden. •